

14. Türkçe ders kitaplarındaki metin görsellerinin gerçek yaşam ile tutarlılık ve görsel tasarım ilkelerine uygunluk açısından incelenmesi

Mustafa Onur KAN¹

Ömer ERKAN²

APA: Kan, M. O. & Erkan, Ö. (2023). Türkçe ders kitaplarındaki metin görsellerinin gerçek yaşam ile tutarlılık ve görsel tasarım ilkelerine uygunluk açısından incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (33), 215-222. DOI: 10.29000/rumelide.1285279

Öz

Bu çalışmanın amacı, 3. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin görsellerini gerçek yaşam ile tutarlılık ve görsel tasarım ilkelerine uygunluk açısından incelemektir. Tarama modelinde tasarlanan çalışmada 2020-2021 eğitim-öğretim yılında ilkokullarda kullanılan iki yayınevine (MEB Yayınları-SDR İpekyolu Yayınları) ait 3.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki tüm metin görselleri incelenmiştir. Çalışma kapsamında verilerin toplanmasında doküman incelemesi tekniği kullanılmış, elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Çalışmada ulaşılan sonuçlara göre, her iki yayınevine dair incelenen kitaplardaki görsellerin büyük oranda (MEB Yayınları %74,6, SDR İpekyolu Yayınları %80,1) gerçek yaşam ile tutarlı olduğu belirlenmiştir. Rengin amaca uygun kullanılması ilkesine MEB Yayınları'na ait tüm görsellerde uyulduğu, SDR İpekyolu Yayınları'na ait görsellerde de büyük oranda (1,9) uyulduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, görsel öğelerin mesaj aktarımına katkıda bulunmaları, görsel öğelerin renkli olması, çizginin amaca uygun kullanılması ve rengin amaca uygun kullanılması ilkelerinin her iki yayınevindeki ortalaması 1,9 olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte, her iki yayınevine ait görsellerde en düşük ortalamaya ulaşılan ilkenin görsel öğelerde vurgulamanın etkili kullanılması olduğu (MEB Yayınları 0,3, SDR İpekyolu Yayınları 0,4) bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Görsel, Türkçe ders kitabı, metin görseli

Examination of text visuals in Turkish course books in terms of consistency with real life and compliance with visual design principles

Abstract

The aim of this study is to examine the text visuals in the 3rd grade Turkish course books in terms of consistency with real life and compliance with visual design principles. In the course of the study designed in the scanning model, all text visuals in the 3rd grade Turkish course books of two publishing houses (MEB Publications - SDR İpekyolu Publications) used in primary schools by the Ministry of National Education in the 2020-2021 academic year were examined. Within the scope of the study, the document analysis technique was used to collect the data, and the obtained data were analyzed with the descriptive analysis technique. According to the results obtained in the study, it was determined that the visuals in the examined books of both publishers (MEB Publications 74.6%, SDR İpekyolu Publications 80.1%) were consistent with real life. It is seen that the principle of using

¹ Doç. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü (Hatay, Türkiye), mustafaonurkan@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-8319-0791 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 08.03.2023 kabul tarihi: 20.04.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1285279]

² YL Öğrencisi, Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı (Hatay, Türkiye), omer_erkan@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-6884-2146

color in accordance with the purpose is followed in all images belonging to MEB Publications, and to a large extent (1,9) in images belonging to SDR İpekyolu Publications. In addition, the average of the principles of the visual elements contributing to the message transmission, the color of the visual elements, the use of line in accordance with the purpose and the use of color in accordance with the purpose was determined as 1.9 in both publishers. However, it was determined that the principle with the lowest average in the images of both publishers was the effective use of emphasizing in visual elements (MEB Publications 0.3, SDR İpekyolu Publications 0.4).

Keywords: Visual, Turkish course book, text visual

Giriş

Ders kitapları okullarda eğitim-öğretim süreçlerinde kullanılan temel kaynaklardır. Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'nde (2016) ders kitabı “kurulca, örgün ve yaygın eğitim ve öğretim kurumlarında okutulması uygun bulunan kitap” şeklinde tanımlanmaktadır. Eğitim öğretim sürecinde ders kitapları öğrenileceklerin, öğretileceklerin ve eğitim öğretimin yürütülmesinde uygulanacak yöntemin belirleyicisi olarak temel bir materyaldir, bundan dolayı da söz konusu kitapların içeriği ve çeşitli özellikleri bir hayli önemlidir (Atmaca, 2006). Bu hususların sağlanabilmesi için, temel kaynak olan ders kitaplarının –hem metin hem görsel bağlamında- dersin ana amaçlarına ve hazırlandığı yaş grubuna uygun olması gerekmektedir.

Türkçe ders kitapları içerisinde yer alan bilgilendirici ve yazınsal nitelikli metinlerle dil becerilerinin yanı sıra Türkçe dersi öğretim programında belirtilen temel becerilere erişmek istenir (Ülper, 2018). Ancak özellikle ilkökula devam eden öğrencilerin yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda sadece yazılı metinlerin yeterli olmayacağı, istendik amaçlara ulaşmak için yazılı metinleri görsellerle desteklemenin daha etkili olacağı söylenebilir. Ders kitaplarında kullanılan metin görsellerinin farklı işlevleri vardır. Arı (2008, s. 14-15) Türkçe ders kitaplarında yer verilen görsellerin, “bilgi verme, bilgileri destekleme, ilgi çekerek dikkati yönlendirme, konuları özetleme, olgu ve kavramlar arasındaki ilişkileri gösterme vb.” amaçlar ile kullanılabilirdiğini belirtmektedir. Bu amaçların yanında, metinler için hazırlanan görsellerin öğrenciyi motive etmesi, öğrencinin ön bilgilerini harekete geçirmesi, konuşma ve yazma becerilerini geliştirmesi ve metni okuma anlama sürecine yardımcı olması beklenir. Ayrıca Karadağ'a (2019) göre metinler görseller tarafından desteklenince metnin içeriği öğrenciler açısından daha kalıcı hâle gelir. Öğrenciler metinle ilgili etkinlikleri yaparken görsellerden hareketle metni hatırlarlar ve etkinlikleri daha anlamlı şekilde yapabilirler.

Türkçe ders kitaplarında farklı görsel türleri bulunmaktadır. Söz konusu kitaplarda sık yer verilen görsel türlerinden illüstrasyon; “başlık, slogan ya da metin gibi sözel unsurları görsel olarak betimleyen ya da yorumlayan bütün unsurlar” (Becer, 2011, s. 210) şeklinde tanımlanmaktadır. İllüstrasyonlar, metinde anlatılmak istenen durumu, kısa yoldan ve ilgi çekici olarak basit çizgilerle aktarmayı sağlar. Ayrıca metinlerde yer alan illüstrasyonlar, anlam bütünlüğünü oluşturma işlevini de üstlenmektedir (Dikeç, 2004). Bu bağlamda illüstrasyonların, metinde verilmek istenen mesajların daha anlaşılır olmasına yardımcı olduğu söylenebilir.

Türkçe ders kitaplarında illüstrasyonlardan başka görsel türleri de yer almaktadır. Bunların başında farklı boyut ve türlerde fotoğraflar gelmektedir. Ayrıca Türkçe ders kitaplarında grafikler, karikatürler, şemalar, tablolar ve haritalar da kullanılmaktadır. Öğrencilerin seviyelerine uygun ve nitelikli görsel öğelerin kullanılması, öğrencilere çeşitli katkılar sağlayabilmektedir. Bu bağlamda Baş ve İnan Yıldız

(2014), Türkçe derslerinde ve ders kitaplarında yararlanılan görsellerin, ana dilini etkin kullanma, görsel okuma, konuşma ve yazma becerilerini geliştirme ile söz varlığını zenginleştirmede etkili olabileceğini, ayrıca öğretimi sıradanlıktan kurtarabileceğini ifade etmektedir. Ders kitaplarındaki görsellerin çeşitli işlevlerini yerine getirebilmesi için gerçek yaşamla tutarlı ve görsel tasarım ilkelerine uygun olması gerekmektedir.

Alanyazında, metin-görsel ilişkisini (Karadağ, 2019), resim-içerik uyumunu (Arı, 2008), resimlemeleri (Yılmaz, 2005) ve görsellerdeki toplumsal cinsiyet rollerini (Kırbaşoğlu Kılıç ve Eyüp, 2011) ele alan çalışmalar olmakla birlikte 3. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki görsellerinin tümünü gerçek yaşamla tutarlılık ve görsel tasarım ilkelerine uygunluk açısından irdeleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu bağlamda mevcut araştırma sonuçları ile alanyazına katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın amacı, 3. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin görsellerini gerçek yaşam ile tutarlılık ve görsel tasarım ilkelerine uygunluk açısından incelemektir.

Yöntem

Türkçe ders kitaplarındaki metin görsellerini çeşitli açılardan ele alan bu araştırma tarama modelinde tasarlanmıştır. Tarama modelinde geçmişte veya hâlen var olan bir durumu olduğu gibi betimlemek hedeflenir (Karasar, 2004).

Çalışmada 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığınca ilkokullarda kullanılan iki yayınevine (MEB Yayınları- SDR İpekyolu Yayınları) ait 3.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki tüm metin görselleri incelenmiştir. 3.sınıf düzeyinde her iki kitapta da 8 tema ve her temada 5'er metin bulunmaktadır. Dolayısıyla -her kitapta 40'ar olmak üzere- toplamda 80 metin yer almaktadır. MEB Yayınları'ndan 35 metnin (5 metinde görsel bulunmamakta), SDR İpekyolu Yayınları'ndan 33 metnin (7 metinde görsel bulunmamakta) olmak üzere toplamda 68 metnin görselleri incelenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Bu çalışmada veriler doküman incelemesi tekniği ile toplanmıştır. Doküman incelemesi yapılırken dokümanlara erişme, orijinalliğini gözden geçirme, dokümanları anlama, veriyi çözümleme ve kullanma gibi aşamalar izlenir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Çalışma kapsamında incelenen görsellerin gerçek yaşam ile tutarlılığını değerlendirmek için araştırmacı tarafından oluşturulan formda "Tutarlı", "Kısmen Tutarlı" ve "Tutarlı Değil" seçenekleri belirlenmiştir. Görsellerin görsel tasarım ilkelerine uygunluğunu değerlendirmek amacıyla da Alpan'ın (2004) belirlediği Görsel Öğelerin Tasarımı İlkeleri kullanılmıştır. Alpan'ın belirlediği 12 ilkenin her biri için "Evet" cevabı 2 puan, "Kısmen" cevabı 1 puan, "Hayır" cevabı ise 0 puan olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen verilerin çözümlemesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır.

Creswell (2003), araştırmalarda inandırıcılığı sağlamak amacıyla uzman incelemesine başvurulabileceğini belirtmektedir. Bu doğrultuda, çalışmada elde edilen verilere dair Türkçenin eğitimi öğretimi ve nitel araştırma yaklaşımlarında uzman bir öğretim üyesi ile değerlendirme toplantısı gerçekleştirilmiştir. Uzman incelemesi sonucunda verilerin tamamına ilişkin görüş birliğine varılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, incelenen ders kitaplarındaki metin görsellerinin gerçek yaşam ile tutarlılığına ve görsel tasarım ilkelerine uygunluğuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Görsellerin Gerçek Yaşam ile Tutarlılığa İlişkin Elde Edilen Bulgular

Araştırmada incelenen 3. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki görsellerin gerçek yaşam ile tutarlılığına dair bulgular Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1. Görsellerin Gerçek Yaşam ile Tutarlılığına İlişkin Bulgular

Yayınevi	Görsel Sayısı	Tutarlı Görseller		Kısmen Tutarlı Görseller		Tutarlı Olmayan Görseller	
		f	%	f	%	f	%
MEB Yayınları	79	59	74,6	7	8,8	13	16,4
SDR İpekyolu Yayınları	106	85	80,1	5	4,7	16	15,0

Tablo 1’de MEB Yayınları’nda SDR İpekyolu Yayınları’na göre daha az görsel kullanıldığı görülmektedir. Her iki yayınevine dair incelenen kitaplardaki görsellerin büyük oranda -SDR İpekyolu Yayınları’nda daha yüksek olmakla birlikte- gerçek yaşam ile tutarlı olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, gerçek yaşam ile tutarlı olmayan görsellerin oranının da her iki kitapta azımsanmayacak oranda olduğu tespit edilmiştir.

Görsellerin Görsel Tasarım İlkelerine Uygunluğuna İlişkin Bulgular

Araştırmada incelenen MEB Yayınları ve SDR İpekyolu Yayınları 3. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki görsellerin görsel tasarım ilkelerine uygunluğuna dair bulgular Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2. Görsellerin Tasarım İlkelerine Uygunluğuna Yönelik Bulgular

No	Görsel Tasarım İlkeleri	MEB Yayınları	SDR İpekyolu Yayınları
1	Görsel öğelerin mesaj aktarımına katkıda bulunmaları	1,9	1,9
2	Görsel öğelerin mesaj aktarımında öğrenciler için uyarıcı olması	1,8	1,9
3	Resimlemelerde desenin sağlam olması	1,9	1,8
4	Tasarımda yalınlık ve basitlik ilkesine uyulması	1,7	1,7
5	Görsel öğelerde vurgulamamanın etkili kullanılması	0,3	0,4
6	Görsel öğelerde öğrenci düzeyine uyulması	1,8	1,7
7	Görsel öğelerin renkli olması	1,9	1,9
8	Tasarımda bütünlük ilkesine uyulması	1,8	1,8
9	Çizginin amaca uygun kullanılması	1,9	1,9
10	Tasarımda denge ilkesine uyulması	1,7	1,7
11	Rengin amaca uygun kullanılması	2	1,9
12	Görsel öğelerin boyutlarının amaca uygun kullanılması	1,5	1,6

Tablo 2’de görüldüğü üzere her iki yaynevine ait ders kitaplarındaki görsellerin –görsel öğelerde vurgulamanın etkili kullanılması ilkesi dışında- görsel tasarım ilkelerine uygunluğunun 1,5 ve üzeri olduğu belirlenmiştir. Tabloda, rengin amaca uygun kullanılması ilkesine MEB Yayınları’na ait tüm görsellerde uyulduğu, SDR İpekyolu Yayınları’na ait görsellerde de 1,9 ortalama ile büyük oranda uyulduğu görülmektedir. Ayrıca, görsel öğelerin mesaj aktarımına katkıda bulunmaları, görsel öğelerin renkli olması, çizginin amaca uygun kullanılması ve rengin amaca uygun kullanılması ilkelerinin her iki yaynevindeki ortalaması 1,9 olarak tespit edilmiştir. Bununla birlikte, her iki yaynevine ait görsellerde en düşük ortalama ulaşılabilen ilkenin görsel öğelerde vurgulamanın etkili kullanılması olduğu (MEB Yayınları’nda 0,3; SDR İpekyolu Yayınları’nda 0,4) belirlenmiştir.

Tartışma ve sonuç

Bu çalışmada 2020-2021 eğitim-öğretim yılında, Millî Eğitim Bakanlığınca ilkokullarda kullanılan iki yaynevine ait (MEB Yayınları- SDR İpekyolu Yayınları) 3. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki görsel bulunan tüm metinlerin görsellerinin incelenmesi ile ulaşılan sonuçlar aşağıda tartışılmıştır.

Görsellerin gerçek yaşam ile tutarlılığı açısından bulgular incelendiğinde tutarlı, kısmen tutarlı ve tutarlı olmayan görsellerin oranının her iki yaynevine ait ders kitaplarında birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir. İki yaynevinin de -SDR İpekyolu Yayınları’nda daha yüksek olmakla birlikte- ders kitaplarındaki görsellerin büyük oranda gerçek yaşam ile tutarlı hazırlandığı belirlenmiştir. Bununla birlikte, gerçek yaşam ile tutarlı olmayan görsellerin de azımsanmayacak oranda olduğu tespit edilmiştir. Buna göre –nispeten az oranda da olsa- söz konusu tutarsızlıklar öğrencilerin görselleri gerçek yaşam ile bağdaştıramamalarına, ana fikri kavramada zorluk çekmelerine, yapacakları etkinliklerde metinle ilgili bilgileri hatırlama düzeylerinin olumsuz yönde etkilenmesine neden olabilir. Benzer şekilde Karadağ’ın (2019) çalışmasında da 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki resimlerin genelinin günlük yaşamla ilişkili olduğu, ancak bir kısmının ilişkili olmadığı belirlenmiştir.

Görsel öğelerin mesaj aktarımına katkıda bulunmaları ve görsel öğelerin mesaj aktarımında öğrenciler için uyarıcı olması ilkeleri için, her iki yaynevinin görsellerinin bu ilkeleri yüksek oranda sağladıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Böylece metnin daha iyi anlaşılması ve ana fikrinin kavranması öğrenciler için daha kolay olacaktır. Bu ilkeler ile ilgili alanyazındaki çalışmalara bakıldığında Özkan ve Tutkun (2014) tarafından yapılan araştırmada, metinlerin ana fikri ve görsel öge tutarlılığının 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında tamamen tutarlı, 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında ise çok tutarlı olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular da araştırmada elde edilen bulguları desteklemektedir.

Resimlemede desenin sağlam olması ve tasarımda yalınlık ve basitlik ilkelerine dair her iki yaynevine ait incelenen Türkçe ders kitaplarındaki görsellerde söz konusu ilkelere yüksek oranda uyulduğu belirlenmiştir. Resimlemelerde desenin sağlam olması yani figürlerin hareket özelliklerine uygun çizilmesi, görselin ve ortamın doğru algılanmasına yardımcı olacaktır. Tasarımda yalınlık ve basitlik ilkesine uyulması da özellikle ilkokul kademesindeki öğrenciler için oldukça önemli bir husustur. İlgi çekici olması için görsellere gereksiz eklemeler yapmak, dikkati dağıtabilir ya da dikkatin başka yöne yoğunlaşmasına neden olabilir. Mazlum ve Mazlum (2016) tarafından yapılan 4. sınıf Türkçe ders kitaplarının görsel tasarımına dair öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesine yönelik çalışmada, öğretmenler kullanılacak görsel tasarımın renkli, yalın ve anlaşılır olması gerektiği doğrultusunda görüş bildirmiştir.

Araştırmada, görsel öğelerde öğrenci düzeyine uygunluk ilkesine dair iki yayınevine de ait ders kitaplarındaki görsellerin bu ilkeyi yüksek oranda sağladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığının (2019) yayımladığı Taslak Ders Kitabı ve Eğitim Araçları ile Bunlara Ait E-İçeriklerin İncelenmesine Esas Kriterlere göre, “tasarımda kullanılan öğeler öğrencilerin sınıf seviyesine, bedensel, psikolojik gelişimine uygun olmalıdır.” İncelenen ders kitaplarındaki görsellerin öğrenci düzeyine uygunluğundan hareketle söz konusu kriterlere de uygun olduğu söylenebilir.

Görsel öğelerin renkli olması ilkesine dair her iki yayınevinin görsellerinin bu ilkeyi yüksek oranda sağladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Görsel öğelerin renkli olması görseli ilgi çekici yapan bir durumdur. Bu ilgi çekicilik öğrencinin metinle tanışması ve metinle bağ kurmasına da katkı sağlayabilir. Özcan (2020) da resimlerdeki albeni yaratan renklerin öğrencilerin dikkatini resme vermesinde önemli olduğunu belirtmektedir. Benzer şekilde Karadağ (2019) 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki tüm resimlerde kullanılan renklerin canlı, net ve dikkat çekici olduğunu belirlemiştir. Ayrıca Baş ve İnan'ın Yıldız (2014) çalışmasında görüşü alınan sınıf öğretmenleri, ilkokul Türkçe ders kitaplarındaki görsellerin mat ve soluk renk yerine öğrencilerin ilgisini çekecek renkler kullanarak hazırlandığını ifade etmişlerdir.

Tasarımda bütünlük ve tasarımda denge ilkelerine yönelik her iki yayınevinin görsellerinin bu ilkeleri yüksek oranda sağladıkları tespit edilmiştir. Bu ilkeye uyulması, sayfada görselin veya görsellerin konu ile uyumlu ve orantılı bir şekilde yerleştirilmiş olmasını sağlamaktadır. Tasarımın metnin anlattığından bağımsız olması veya sayfada dağınık yer alması metnin yanlış algılanmasına ve anlaşılmasına yol açabilmektedir. Mazlum ve Mazlum'un (2016) 4. sınıf Türkçe ders kitaplarının görsel tasarımına dair çalışmasında öğretmenler kullanılacak görsel tasarımın özgün ve farklı bir boyutu ile tasarım planı olması gerektiği doğrultusunda görüş bildirmiştir.

Görsel öğelerin boyutlarının amaca uygun kullanılması ilkesine dair her iki yayınevinin görsellerinin söz konusu ilkeyi orta oranda sağladıkları ve kullanılan görsellerin boyutlarının tam olarak amaca uygun olmadığı bulgulanmıştır. Bu durum da -incelenen görsellerin bazılarının doğal boyutlarından daha büyük olması bazılarının ise gereksiz bir şekilde küçültüldüğü belirlendiğinden- gerçeklik ve dikkat algısını olumsuz anlamda etkileyebilmektedir. Benzer şekilde, Demir (2008) 1-3. sınıf Türkçe ders kitaplarında görsel öğelerin boyutlarının amaca uygunluğu açısından oran orantıya genel olarak uyulduğunu ancak kısmen uyulan ve uyulmayan örneklerin de olduğunu belirlemiştir.

İki yayınevine de ait görsellerin görsel öğelerde vurgulamanın etkili kullanılması ilkesine dair -tüm ilkeler içerisinde- en düşük ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığının yayımladığı Taslak Ders Kitabı ve Eğitim Araçları ile Bunlara Ait E-İçeriklerin İncelenmesine Esas Kriterlere (2019) göre “dikkat çekilmek istenen bölümler vurgulama teknikleri kullanılarak etkili bir biçimde tasarlanmalı” ve “vurgulanmak istenen öge dikkat ve ilgi merkezi hâline getirilmelidir.” Buna göre incelenen kitaplardaki görsellerde söz konusu kriterlerin yeterince dikkate alınmadığı söylenebilir. Bu vurgulama kriterine uyulmayınca öğrenciler dikkat etmesi gereken görsel noktayı kaçırabilir ve metni anlama, görsel ile ilişkilendirme konusunda eksiklik yaşayabilir. Doğru vurgulanmayan görsel öğrencide ilgi uyandırmayabilir, öğrencinin metnin ana fikri ile bağlantı kurmasını zorlaştırabilir. Benzer şekilde Ayhan (2010) tarafından yapılan çalışmada, 5. sınıf Türkçe ders kitabında kullanılan resimlemelerin çoğunun, parçada anlatılmak istenen vurgu unsurunu doğru bir şekilde ön plana çıkarmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Çalışmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda aşağıda yer alan öneriler geliştirilebilir:

1. Çalışmada, incelenen Türkçe ders kitaplarında gerçek yaşam ile tutarlı olmayan görsellerin de azımsanmayacak oranda olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda hazırlanacak Türkçe ders kitaplarındaki görsellerin gerçek yaşamla tutarlı olmasına daha çok dikkat edilebilir.
2. İncelenen her iki kitapta da görsel öğelerde vurgulamanın etkili kullanılmasının -tüm ilkeler içerisinde- en düşük ortalamaya ulaşılan ilke olduğu dikkate alındığında ders kitaplarında söz konusu ilkenin daha çok göz önünde bulundurulması gerektiği düşünülmektedir.
3. Bu çalışmada, farklı yayınevlerine ait 3. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin görselleri ele alınmıştır. Benzer şekilde farklı sınıf düzeylerindeki metin görselleri de incelenebilir.

Kaynakça

- Alpan, G. B. (2004). *Ders kitaplarındaki grafik tasarımın öğrenci başarısına ve derse ilişkin tutumlarına etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arı, S. (2008). *MEB ilköğretim yedinci sınıf Türkçe ders kitabında resimlerin içerikle uyumu*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atmaca, A. E. (2006). İlköğretim ders kitaplarında görsel tasarım ve resimleme. *Milli Eğitim Dergisi*, 171, 318-328.
- Ayhan, Y. (2010). *İlköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitabı resimlemelerinin biçim ve içerik açısından 11 yaş grubuna uygunluğu ve aynı yaş grubu öğrencilerin yaptığı resimlemelerle karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baş, B., & İnan Yıldız, F. (2014). İlkokul Türkçe ders kitaplarının resim-metin ilişkisi açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(28), 139-151.
- Becer, E. (2011). *İletişim ve grafik tasarım*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. California: Sage Publications.
- Demir, D. (2008). *İlköğretim 1. 2. ve 3. sınıf Türkçe ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine uygunluğu açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dikeç, L. (2004). *İlköğretim okullarındaki Türkçe ders kitaplarında kullanılan kitap resimleri (İllüstrasyonlar), teknikleri ve öğrenmeye katkısı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ercantürk, O. K. (2015). Türkçe ders kitaplarındaki yazılı metinler ile metin görsellerinin uyumu. *Electronic Turkish Studies*, 10(3).
- Karadağ, K. (2019). *İlkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki resimlerin metinlerle uyumunun incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Kırbaçoğlu Kılıç, L., & Eyüp, B. (2011). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında ortaya çıkan toplumsal cinsiyet rolleri üzerine bir inceleme. *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimleri Araştırma Dergisi*, 2(3), 129-148.

- Mazlum, Ö., & Mazlum, F. S. (2016). İlköğretim 4. sınıf ders kitaplarının görsel tasarımına yönelik öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 4(1), 1-18.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2016). *Ders kitapları ve eğitim araçları yönetmeliği*.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). *Taslak ders kitabı ve eğitim araçları ile bunlara ait e-içeriklerin incelenmesinde değerlendirmeye esas olacak kriterler ve açıklamaları*. Ankara.
- Özcan, M. F. (2020). Ortaokul 6.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin resim ilişkisinin metni anlamlandırmaya etkisinin öğretmen görüşleri açısından incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 15(1), 519-534.
- Özkan , R., & Tutkun, S. B. (2014). İlköğretim sosyal alan ders kitaplarının görsel boyut ve içerik tutarlılığı açısından incelenmesi. *International Journal of Social Science*(24), 371-386.
- Ülper, H. (2018). *Türkçe ders kitabı çözümlenmeleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. (2005). *İlköğretim okulları ilk kademedeki okutulan ders kitaplarının resimlemeleri yönünden değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.